www.kurdistannet.org
11-11-2006 15:45 بەكاتی ناوەندی ئەوروپا

ئەنفالكردنی زمانی كورد.. بە دەستی كورد ... موحسین جوامێر

نووسەرێكی میسری هەبوو ناوی (سەلامە مووسا) بوو، كتێبی زۆر بوو، زۆربەیشی خۆی لە قەرەی مەسەلەگەلی شارستانییەت و دین و زمان و كولتوور و رۆشنبیری دەدا.. زۆری كەیف بە ئەتاتۆرك دەهات، حەزی دەكرد عەرەب چاوی لێ بكەن، بەتایبەتی لە نووسینی لاتینی و تەلاقدانی هەر شتێكی خزم بوو لەگەڵ رابردوودا.. ئەو رێنووسە باوەی عەرەبیی بەدڵ نەبوو، دژی بوو، ئەسڵەن دەیویست كودەتایەك لە هەموو بوارەكانی زماندا بەرپا بێت، لەگەڵ ئەوەشدا بوو لەهجەكانی عەرەبی پێیان بخوێندرێ وبنووسرێتەوە.. هاوكات لەگەڵ ئەو هەوڵ و خەباتەی سەلامە مووسا، لە بەیروتیشدا بازاڕی بانگەواز و دەنگۆ و پرۆپاگەندەی سەمەرە بۆ باس و بابەتی ئاوا گەرم بوو، بەتایبەتی بۆ بەكارهێنانی لەهجە عەرەبییەكان شەرم كەم بوو.

ئەلهەق لەسەرەكەی تریشەوە، كۆمەڵێك نووسەری بەدەستوبرد، ژیر و ورد، هەستانە سەرپێ و لەو تاخمەی پێشوو قیت بوونەوە، ژنە هەولێری واتەنی: عەبرەتیان كردن، یان بە قالبەسابوونێكی رەقی شۆردیانەوە، یان سێبەریان دە مستێ نان.. ئەوەبوو، نە سەلامە مووسا بۆی چووە سەر وچی پێ كرا، نە ئەوانەی لبنان ئافەرینێكیان خەڵات كرا.. عەرەبییە رەسەنەكە هەر مایەوە، قایم وەك چیای ئوحد، نەكەوت و نە بووڕایەوە.. پاشانیش دەركەوت ئەو دژە عەرەبییانە لەكوێوە فەرمانیان بۆ هاتووە وكێ هەمبانەی بۆ پف داون.. ئێستەیش نە نووسین و شاگردانیان بە هەرمێنن، نەخۆیشیان لە دنیا ماون.

ئەوقسەیەی سەرەوەم، سەبارەت بە هەوڵی هەندێ رۆشنبیری لە زانستی زمان كەمزانی خۆمانە هاتەوە بیر، كە ئەو دەرفەتەی بۆ كورد هەڵكەوتووە، بۆ هەندێ مەرامی تایبەتیی كە هیچ بەدوور نازانرێت دەست و ئافەرینی دوژمنی دەرەكیشی تیدابێت، دەقۆزنەوە.. ئەویش بە پێشكەشكردنی یاداشتنامە بە پەرلەمانی كوردستان بۆ ئاوڕدانەوە لە لەهجەكوردییەكەیان ودانپیانان وتۆماركردنی لە دووتوێی دەستووری كوردستاندا، بگرە رێگەدان بەكردنی بە زمانی رەسمیی ئەو ناوچەیەی تێیدا دەژین لە دایەرە و دەرودوكاناندا.

من دڵنیام ئەم هەوڵە هی تاقمێكە و بە پیلانێكە و رەنگە كۆمەڵێك بۆی لەسەرخەت بن، كە هەتا دژ بە هاولەهجەكەی خۆشیان بن وخەڵكیش لێیان تووڕە و مۆن و نارەحەت بن.. دەیانەوێ بەناوی دیموكراتییەت ونازانم كامە پەیمانی نێونەتەوەییەوە، كوردستان لەو زەمانە پەتییە نازدارەی مامۆستا حەمەكەریم هەورامی واتەنی لە هیچی كەم نییەإ، بێبەش بكەن و پەرت و پەرگەندەی بكەن و هەست و نیستمان لە گرێژنە دەربهێنن.. ئاخرەكەیشی ـ بە شایەتیی خۆمان ـ بە گەلانی كورد ناودێر بكرێین، ئەویش ئەگەر.. ! بەتایبەتی چونكە هێشتا ئەو قەوارەیەی ـ پەشێو واتەنی ـ لە یانەسیب بردمانەوە، لێی بەگومانین نەوەك لێمان بسەننەوە. !

زمانی سوێدی حەوت لەهجەیە، لەهجەكانیش لە نێوخۆیاندا ـ وەك یاسایەكی خۆرسك یا خوارسك ـ دەبن بە لەهجەگەل، وەلێ یەك لەهجە بەرقەرارە وخوشكی گەورەیە.. بۆ خەڵكی هەر لەهجەیێ هەیە، لەپاڵ لەهجەی سەرەكیدا، ستران و هۆرە و لاوك و حەیران و گۆرانیی خۆیان بڵێن لەگەڵ هەلهەلەیا.. وەلێ بێن و بڵێن گەرەكمانە بە شێوەزاری خۆمان بخوێنین و بنووسین و لە دەستووردا ئەم خاڵە تۆمار

بکرێت، ئەوە هەرگیز قبووڵ ناکرێت وبە تەحقیق پڕبڤەیە.. هەتا ئەگەر پەنا بۆ نەتەوەیەکگرتووەکانیش ببەن یاخود لە دەرکەی ڕێکخراوی مافی مرۆڤ بدەن، بێ بەهرەیە.. تاکە شوێن کە بەهانای داواکایان بێت ودالدەیان بدات یا شێتخانەیە یان خەستەخانەی دەروونی، لە وێدا ئەنواعی دەرمان هەیە.

چونکە تۆ پەرە بە هەر لەهجەیەك بدەیت، لە ئاخرەکەی هەر دەبێتە زمانێکی سەربەخۆ، ئەگەر قیامەتیش رابێت یا هەزار زنجیری حەسەن و حوسێن لێدەی لەخۆ.. چما زمانە رەسمییەکانی دنیا هەروەکو دیالێکتە دەستەخوشکەکانی خۆیان، لەهجە نەبوونە و پاشان کراونەتە خوچە (خوشکی گەورە) وشاژنی سەربەخۆ؟

ئەز نازانم داخوە ئەم جۆرە یاداشتنامە و پەیامانە دەگەنە پەرلمانی کوردستان و بەناوی دیموکراتییەت ومافی مرۆڤەوە بایەخیان پێ دەدرێت، یاخود کاتی پێ زایە ناکرێت، کە هیوامە هەردەم وا بێت. ؟! دەنا ـ وەك هەولێرییەك و خودان لەهجەیەکی تایبەتی ـ رووی دەمم لە یەکەیەکەی ئەندامانی پەرلەمان دەکەم و دەڵێم بە کوردییەکی نیوەپەتی:

ئەگەر رۆژێك وتم: لەبری (بۆ) بنووسن (لۆ)، بەردبارانم بکەن. !

ئەگەر رۆژێك وتم: لەبری (چۆن) بنووسن (کوو)، شاربەدەرم بکەن. !

ئەگەر رۆژێك وتم: لەبری (دووکەڵ) بنووسن (دووکەر)، دووکەڵ خنکێنم بکەن. !

ئەگەر رۆژێك وتم: لەبری (نانم خواردووە) بنووسن (نانم خواردییە)، حاشا لە ئێوە، قووزەڵقورت خواردووم بکەن. !

ئەگەر رۆژێك وتم: لەبری (قەلا) بنووسن (قەرا)، ئەوە (قەراوقەلاوقەلات) م بەسەردا برووخێنن. !

وەك چۆن لە زەمانی رەحمەتیی ئێستە لەنێو حەپسخانەدا لێی پاڵ کەوتووە، سیخور و جاش هەبوون، ماڵ وگوندی کوردیان وێران و تەخت و ئەنفال دەکرد وئەنجا وەل دەبوون.. ئێستەیش جاشقەڵەم وجاشلەهجە هاتوونەتە گۆڕەپانێ، ئەوەی دوژمن نەیکرد یان پێی نەکرا، ئەوان دەیکەن چ لە بەردەرکە یان لە بنەبانێ.. دەنا قەت بووە تۆ بڵێیت من کوردم و پاشان بێیت یاداشتنامە بۆ پەرلەمان بنێریت و رەفزی ئەوە بکەیت بەو زمانەی سەدساڵە بووەتە زمانی رەسمیی باوك و باپیرت، بخوێنیت و بنووسیت.. یان بێیت بەناوی مافی مرۆڤ وپەیمانی نێودەوڵەتییەوە داوای ئەلفوبێی ناوچەیی بکەیت.. یا کلاو لەسەرنانە وبەدووی چەواشەکردن و ئامانجی دیکەدا گەڕانە.

هەروەها، ئەو کارەی ئەوان هەوڵی بۆ دەدەن، هیچ پێوەندیی بە دەوڵەمەندکردنی زمانە رەسمییەکەوە نییە، بگرە دزینی لەهجەیەکی کوردییە بۆ دروستکردنی زمانێکی نوێ، دەنا ئیجازەوەرگرتنی لە پەرلەمان لە بۆ چییە؟

من هەروەك هەمیشە وتوومە، دەبێت ئەو کوردییەی تەمەنی پێنووسینی چەند سەد ساڵە، گەرەکە ـ بەنەزەر کوردەوە ـ تەژبی نەبێ ـ وەك روکنێکی (دین) سەیری بکرێت وپیرۆز رابگیرێت وبکریت بە ئاگردانی سەرلەبەری دنیای کوردەواری، ئەنجا بکرێت بە زمانی نووسین و خوێندنی کوردانی ئەرمینیا و شووروەوی و کازاخستان و قامشلۆ و ئەستەنبوڵ و ئامەد و هەر کوردێکی دەخوازێت بە کوردیی پەتی بپشکوێت زاری.

دەشبێ هەر لادانێك لە بنەماکانی کوردایەتی ـ لە ژێر هەرناو و چەترێکدا بێت ـ سەرکوت و ریسوا بکرێت، خاوەنەکەیشی بە لادەر وجاش لەقەڵەم بدرێت، ناویشی ـ لەگەڵ یاداشتنامەکەدا ـ بخرێتە ناو فایلەکانەوە بێ ئەوەی دەستی تێوە بدرێت.

إیی

ی مامۆستا حەمەکەریم هەورامی، سایکلوجییەتی خوێندنەوە، سلێمانی، 1968، ل8، لەوێدا دەلێت: "زمانی کوردی، زمانێکی زۆر بەسامان و فراوانە بۆ نووسینی هەموو لقێکی زانست دەست ئەدات، لە هیچ کەمی نیە لە نووسەر وتێکۆشەر نەبێ "، فەرموودەی نێوبراو پێش چل ساڵ فەرمووراوە.

mohsinjwamir@hotmail. com